

'Een luxe toren vol Airbnb-verblijven? Een wijk heeft een ziel nodig'

Terwijl de heropleving van het kanaal een heuse Brusselse obsessie is, tonen Tom Lyon en Pauline Vanden Neste in hun nieuwe fotoreeks *Zones*, die van 23 januari tot 22 februari te zien is op het PhotoBrussels Festival, een heel andere buurt. "De kanaaloevers zijn geen niemandsland dat wacht op vastgoedontwikkelaars om het nieuw leven in te blazen."

door **Sophie Soukias**

Pauline Vanden Neste (29) en Tom Lyon (25), die momenteel een master volgt aan het KASK in Gent, ontmoetten elkaar aan de fotografieopleiding van Le Septantecinq. Daar begon ook hun samenwerking met een fotoproject over het leven langs het kanaal. Hun eerste serie, *On est venus ici pour la vue* (2020), richtte zich op de bewoners van het Biestebroekdok, een wijk in Anderlecht die een radicale vastgoedtransformatie te wachten staat. "De laatste jaren schieten de prijzen langs het kanaal de hoogte in. Die gebieden zijn het doelwit van projectontwikkelaars die een welgestelder publiek willen aantrekken," legt Tom Lyon uit.

Omdat ze ervan overtuigd waren dat het kanaal nog talloze verhalen in zich droeg, bleven de twee fotografen langs de oevers struinen, gewapend met een analoge middenformaatcamera, soms aangevuld met kunstlicht. Dit imposante instrument, dat een statief vereist, dwingt tot een zorgvuldige aanpak: de tijd nemen voor een precieze kadrering, nadenken over elke opname en spaarzaam omgaan met de filmrolletjes. "Die traagheid weerspiegelt onze manier van werken. Mensen voelen dat we niet zomaar snel even langskomen, er ontstaat een vertrouwensband," benadrukt Pauline Vanden Neste.

In de schaduw van reclameborden

Hun verkenning van het kanaal – die ze voor het PhotoBrussels Festival in de nieuwe fotoreeks *Zones* hebben gevat – strekt zich uit van het noordoosten, aan IJzer, tot het zuidwesten, aan Het Rad in Anderlecht, langs de Heyvaertwijk met zijn autogarages en Kuregem met zijn slachthuizen, tot aan de oevers van CERIA/COOVI. Deze microkosmosse ontwikkelen zich in de schaduw van enorme reclameborden, die ervan dromen deze zogenaamd "te lastige" of zelfs "explosieve" gebieden met de grond gelijk te

maken. Afgelopen oudejaarsnacht nog maar verbod een politieverordening de aanwezigheid van niet-begeleide minderjarigen onder de 16 jaar in de wijk Kuregem.

"Het kanaal is altijd een symbolische grens geweest," merkt Vanden Neste op. "In het noorden zijn de woningen betaalbaar, waardoor daar vaak een migrantenpubliek is neergestreken. Maar het is ook een plek die een zwaar verleden kent van politiegeweld. De graffiti op de muren, ter nagedachtenis aan de slachtoffers, getuigt daarvan."

Het werk van Vanden Neste en Lyon legt vast wat je niet opmerkt als je, vaak zonder te stoppen, door de stad rijdt. Ze nemen de tijd om deze plekken binnen te gaan. Ze openen deuren, letterlijk en figuurlijk, en nodigen zichzelf uit bij de slager, de kruidenier of in de garages van de

Heyvaertstraat. Ze contrasteren de bruisende energie van deze buurten – hun kleuren, geluiden en geuren – met de kille uitstraling van de smetteloze nieuwbouwblokken die langs het kanaal verrijzen.

In de winkels puilen de schappen uit met gember, aloë vera en bakbananen. In de overvolle kantoren van de garagisten hangen posters van cabrio's, kalenders met idyllische landschappen en andere persoonlijke versieringen. Op de grond rust een motorblok, als een onverwacht kunstwerk. "Deze handelszaken houden stand, bijna tegen wil en dank," constateert Vanden Neste. "Het onophoudelijke lawaai van de garages schrikt projectontwikkelaars af."

Ideale suppers

Vanden Neste en Lyon gaan niet altijd alleen op pad. Soms worden ze vergezeld door Nordine, een antiracismeactivist die al sinds zijn jeugd in Anderlecht woont. Nordine kent zijn wijk door en door. Terwijl hij de fotografen rondleidt, deelt hij zijn gedachten. Hij heeft een haat-liefdeverhouding met Anderlecht. Hij ziet het potentieel, maar betreurt dat het nooit wordt benut ten voordele van de mensen die er al lang wonen, zoals hijzelf.

Op de maquettes van nieuwe vastgoedprojecten volgen de ideaalbeelden elkaar op:

"Het FLOW-zwembad trekt onvermijdelijk bobo's aan, lokale jongeren zie je bij deze alternatieve projecten helaas te weinig"

Tom Lyon

Fotograaf

In *Zones* tonen fotografen Pauline Vanden Neste en Tom Lyon de kanaalzone zoals die zich openbaart als je vertraagt en echt kijkt: "Mensen voelen dat we niet zomaar snel evenlangskomen, zo ontstaat er een vertrouwensband."

suppers en kajakkers die bij zonsondergang voorbijvaren, met de gloednieuwe gebouwen op de achtergrond. Maar Nordine betreurt dat de kanaaloevers nooit zijn ingericht om recreatieruimte te bieden aan de bewoners, zelfs niet tijdens hittegolven. Paradoxaal genoeg heeft die verwaarlozing de lokale jeugd de kans gegeven om zich die plekken toe te eigenen.

Dat blijkt uit een foto van Vanden Neste en Lyon, waarop een groep jongeren te zien is die samenkomt onder een brug voor een geïmproviseerde barbecue. "We stelden voor om samen een beeld te creëren. Ze vonden het leuk om een situatie na te spelen met aandacht voor de compositie. Voor hen was het een andere manier om de tijd te verdrijven."

Een brouwerij voor wie?

Hoewel de regels langs het kanaal vaag blijven, gebeurt zwemmen in het onhygiënische water sowieso op eigen risico. Maar welke alternatieven biedt de waterweg om verkoeling te zoeken? "Alternatieven zijn er niet of nauwelijks," betreurt Lyon. "Het FLOW-zwembad heeft een zeer beperkte capaciteit. Dat initiatief trekt onvermijdelijk bobo's aan. Zoals zo vaak het geval is bij alternatieve projecten in deze buurt, zie je lokale jongeren daar helaas veel te weinig, minder nog dan gehoopt. En voor een verfrissend drankje kan je dan wel

terecht op de terrassen van Kanal - Centre Pompidou (dat momenteel gesloten is, red.) of Brussels Beer Project Port Sud, maar die richten zich op een zeer specifiek publiek." De fotograaf wijst ook op een andere tegenstrijdigheid: "De bewoners hebben nadrukkelijk om publieke, culturele en sportieve projecten gevraagd. In plaats daarvan komt er een luxe bierbrouwerij die een misselijkmakende stank verspreidt. Het is bijna een provocatie. Bovendien is de buurt overwegend islamitisch. Als er al alcohol wordt

gedronken, gebeurt dat zeker niet in zo'n fancy setting."

Vanden Neste voegt daaraan toe dat informele ruimtes zoals Allee du Kaai of vzw Toestand wel inspeelden op de "onzichtbare noden" van bepaalde bevolkingsgroepen, maar dat die net moesten wijken voor ruimtelijke ordeningswerken.

Tegenover het Brussels Beer Project hebben de twee fotografen een kraakpand vereeuwigd dat (voor de gedwongen ontruiming) bezet werd door het tijdelijke collectief Foyer de Résistance de la Digue du Canal. Het gebouw, dat wordt gesloopt om plaats te maken voor een gloednieuw wooncomplex, symboliseert een veel bredere strijd. "We wilden deze vormen van verzet tonen, gedragen door witte activisten die vaak van buiten de wijk komen," legt Vanden Neste uit. "Het Brusselse kanaal is als een laboratorium voor stedelijke transformaties die ook andere grote Europese steden treffen."

Op een andere foto, in de schemering genomen, rijst de UP-sitetoren op uit bergen industrieel zand, als een triomfante-lijk gezwel. "De toren belichaamt een visie op wonen als leven in een gesloten universum, waar alles ter plekke beschikbaar is: winkels, een bioscoop, een wellness," merkt Lyon op. Maar de werkelijkheid is anders. "De toren bevat vooral Airbnb-verblijven en staat dus grotendeels leeg. Terwijl een wijk toch een ziel nodig heeft, niet?" **E**

De tentoonstelling *Zones* is van 23/1 tot en met 22/2 te zien bij Chez Olivia, photobrusselsfestival.com

UN AUTRE REGARD SUR LA ZONE DU CANAL

FR Alors que la redynamisation du canal est une obsession à Bruxelles, les photographes Tom Lyon et Pauline Vanden Neste proposent un tout autre regard lors du PhotoBrussels Festival. Ils s'invitent chez le boucher, l'épicer ou dans les garages de la rue Heyvaert. Ils confrontent l'énergie de ces lieux - leurs couleurs, leurs sons, leurs odeurs - à la froideur des blocs immaculés qui poussent le long du canal. « Les bords du canal ne sont pas un no man's land en attente d'être ressuscité par des promoteurs immobiliers. Ce sont des territoires chargés de vie. »

THE CANAL ZONE FROM A DIFFERENT ANGLE

EN The revival of the canal has become a real obsession in Brussels but Tom Lyon and Pauline Vanden Neste are showing the canal zone from a very different angle in their new photo series *Zones*, on display at the PhotoBrussels Festival. They invite themselves to the butcher's, the grocer's, or the garages of Heyvaertstraat/rue Heyvaert, contrasting the vibrant energy of these neighbourhoods with the chilly look of the immaculate buildings rising along the canal. "The banks of the canal are not a no-man's land waiting for real estate developers to breathe new life into it."